

دوازدهمین سمینار انجمن مشاوره ایران

کاربرد مشاوره در ارتقای کیفیت زندگی

بسمه تعالی

اشتغال و سلامت زن - خانواده

مهرماه ۱۳۹۱

نوشته: دکتر عبدالله شفیق آبادی - استاد دانشگاه علامه طباطبایی

چکیده

اشتغال زن در خارج از منزل دارای محاسن و در عین حال محدودیت‌هایی است که بر سلامت او و خانواده تاثیر می‌گذارد. از جمله محاسن آن افزایش استقلال و اعتماد به نفس، رفاه بیشتر در زندگی، احساس مشارکت در تصمیم‌گیری - های اقتصادی - اجتماعی فرهنگی جامعه، و بروز استعدادها و توانایی‌ها قابل ذکر است. از برخی محدودیت‌های آن نیز می‌توان به مواردی نظیر بروز اختلال در روابط خانوادگی به علت خستگی و حضور کم در خانه، و بروز مشکلات عاطفی - رفتاری در کودکان خردسال اشاره کرد.

امروزه با توجه به افزایش تعداد زنان تحصیلکرده دانشگاهی و تقاضای آنان برای اشتغال و حضور در حوزه‌های اجتماعی اقتصادی - فرهنگی سیاسی جامعه باید به اشتغال و به کار گماردن آنان توجه ویژه مبذول شود و راهکارهایی اعمال گردد که آنان بتوانند با آرامش خاطر، احساس امنیت، ابراز دوستی و صمیمیت، امیدواری و اعتماد بنفس و در محدوده توانایی‌ها و صلاحیت‌هایشان مشغول کار شوند. بدون هیچ تردیدی، اشتغال و اتفاقات محیط کار بر نحوه زندگی زن شاغل اثر می‌گذارد. از این رو اگر محیط کار رضایت بخش و مطلوب باشد آثار مثبت آن در خانواده تجلی خواهد یافت. در این مقاله پس از بررسی نشانه‌های خانواده سالم، فرآیند اشتغال، محاسن و محدودیت‌های اشتغال زنان از دیدگاه‌های مختلف، پیشنهادهایی برای بهبود اشتغال آنان ارائه می‌گردد که انجام آن‌ها می‌تواند در تامین سلامت زن شاغل و خانواده او موثر واقع شود.

مقدمه

اشتغال زن و عدم حضور تمام وقت او در خانه از دیدگاه‌های مختلف عامل موثری در استحکام یا تضعیف سلامت خانواده محسوب می‌شود. برخی زنان به تبعیت از روش سنتی، خانه داری و فرزند پروری را برمی‌گزینند و در خارج از منزل کار نمی‌کنند. عده ای دیگر، به دلایل متعدد ضمن اشتغال در خارج از منزل می‌کوشند بین نقش خانه داری با اشتغال تعاون و سازش برقرار سازند. در سال‌های اخیر با افزایش تعداد زنان تحصیلکرده دانشگاهی، بر تقاضای اشتغال و مشارکت آنان در عرصه‌های اقتصادی - اجتماعی بطور چشمگیری افزوده شده است. عواملی نظیر اهمیت مشارکت زنان در بازار کار و توجه به فعالیت‌های اقتصادی - اجتماعی آنان به عنوان

گروه تخصصی اشتغال ایران، تهران

گروه تخصصی اشتغال ایران، تهران

گروه تخصصی اشتغال ایران، تهران

گروه تخصصی اشتغال ایران، تهران

دوازدهمین سمینار انجمن مشاوره ایران

کاربرد مشاوره در ارتقای کیفیت زندگی

یکی از شاخص‌های توسعه، رابطه سلامت با اشتغال، بررسی روش‌ها، محاسن و محدودیت‌ها، و آرایه راهکارهایی برای بهبود اشتغال زنان به منظور تامین سلامت خانواده در این مقاله مد نظر قرار دارند.

سلامت خانواده

گرچه سلامت روانی کلمه‌ای کلی است ولی برخی نشانه‌های آن عبارتند از: احساس امنیت، ابراز دوستی و صمیمیت افراد به یکدیگر، آرامش درونی، امیدواری، اعتماد بنفس، خوشحالی و سرزندگی، هدفداری در زندگی، واقعیت‌پذیری و توان مواجهه با ناراحتی‌ها و ناکامی‌ها، انعطاف، و مسوولیت‌پذیری. با توجه به این معیارها در خانواده سالم: اولاً اعضای خانواده محبت و علاقه و دوستی خود را به یکدیگر به راحتی منتقل می‌سازند؛ ثانیاً همگی دیدگاه‌ها و نظرات خود را بیان می‌کنند و از پیشنهاد‌های اصلاحی دیگران بهره‌مند می‌شوند؛ و ثالثاً کلیه اعضا از حضور هم و بودن در کنارهم لذت می‌برند و احساس آرامش و رضایت می‌کنند. برخی عوامل موثر در رضایت زناشویی عبارتند از: شخصیت زوجین، تجارب و سرگذشت آنان، عوامل فرهنگی - اجتماعی - اقتصادی جامعه، سن ازدواج، نگرش‌ها، و باورهای زن و مرد، روابط جنسی، و فرزندان (کارلسون، اسپری، و لویس^۱، ترجمه نوابی نژاد، ۱۳۸۸؛ گلدنبرگ و گلدنبرگ^۲، ترجمه حسین شاهی و همکاران، ۱۳۸۲).

اشتغال زن ممکن است باعث رضایت یا نارضایتی زوجین گردد. از این رو، عامل مهم و اثرگذار روانی - اجتماعی - اقتصادی در زندگی زناشویی محسوب می‌شود. گفته "جامعه سالم از خانواده‌های سالم بوجود می‌آید" زمانی تحقق خواهد یافت که در جهت سالم سازی خانواده‌ها در ابعاد گوناگون اقدامات موثر از جانب متخصصان امر صورت پذیرد. یکی از این ابعاد مهم بررسی اشتغال زن و آرایه توصیه‌های مفید و موثر در جهت تامین

سلامت خانواده هاست

اشتغال

¹ - Carlson, Sperry, & Judith

² - Goldenberg

دوازدهمین سمینار انجمن مشاوره ایران

کاربرد مشاوره در ارتقای کیفیت زندگی

اشتغال یا خرید و فروش نیروی کار عبارت است از قراردادی قانونی بین کارفرما و مستخدم که بدان وسیله مستخدم در برابر دریافت دستمزد مشخص، انجام کار مجاز معینی را تحت شرایطی متعهد می‌شود. ویژگی‌های اشتغال عبارتند از: تولید، دستمزد، و همخوانی با ارزش‌های حاکم بر جامعه. اشتغال ممکن است کاذب باشد که در آن اولاً کار انجام شده مولد و مفید نیست و ثانیاً با توانایی‌ها و تخصص شاغل همخوانی ندارد. بیکار به کسی اطلاق می‌شود که علیرغم داشتن مهارت انجام کار و سن قانونی اشتغال فعلاً شغلی ندارد. عواملی نظیر تغییر باورها و ارزش‌ها، روند نادرست مهاجرت، تغییر جامعه سنتی به صنعتی، جنگ و عوارض ناشی از آن، رشد بی‌رویه جمعیت در ایجاد بیکاری و اشتغال کاذب نقش موثری دارند (شفیع آبادی، ۱۳۹۱).

اشتغال به عنوان اولین و مهمترین عامل موثر در سلامت فرد و جامعه محسوب می‌شود. سلامت فرد اعم از جسمانی، روانی، اجتماعی، اخلاقی، فرهنگی، و سیاسی در وهله نخست با نوع و میزان اشتغال او بستگی دارد. زیرا نیازهای اساسی انسان از طریق اشتغال برآورده می‌شوند. اگر اندکی در خلوت با خود بیاندیشیم بخوبی در می‌یابیم چه درست و بجا گفته‌اند که "بیکاری ریشه و مادر همه مفاسد فردی و اجتماعی است". از این رو، مبارزه با بیکاری و ایجاد اشتغال برای اقشار جامعه به معنای مبارزه با تمام مفاسد و ناپهنجاری‌های اساسی فردی و اجتماعی است و رسیدن به خودکفایی و امنیت و در ردیف کشورهای پیشرفته و بالنده قرار گرفتن را ممکن می‌سازد. باید بدانیم که سرمایه به تنهایی برای ایجاد اشتغال در کشورهیچگاه کفایت نمی‌کند، بلکه اگر سرمایه با دیدگاه‌های علمی متخصصان امر به مصرف برسد آنگاه به نتیجه مطلوب خواهد رسید. از این رو، هرچه بیشتر و عالمانه‌تر در ایجاد اشتغال در جامعه بکوشیم و سرمایه‌گذاری کنیم به همان اندازه در نیل به ارزش‌هایمان توفیق خواهیم یافت.

اشتغال نقش مهمی در برقراری روابط انسانی و تحرک اجتماعی و تاثیر عمیقی بر رشد فرهنگ و تمدن و تامین سلامت فرد و جامعه دارد. زنان به عنوان نیمی از نیروی انسانی جامعه همچون مردان باید در مشاغل که صلاحیت دارند و انجامش در خور توان آنان است به کار گمارده شوند. امروز میزان مشارکت زنان در حوزه‌های اجتماعی - اقتصادی - فرهنگی - سیاسی جامعه یکی از معیارهای توسعه یافتگی محسوب می‌شود. مشارکت

دوازدهمین سمینار انجمن مشاوره ایران

کاربرد مشاوره در ارتقای کیفیت زندگی

زنان در فعالیتهای اقتصادی رو به افزایش است بطوری که سهم آنان در نیروی کار دنیا از ۸٪ در سال ۱۹۷۰ میلادی به ۴۱٪ در سال ۱۹۹۶ میلادی افزایش یافته است.

یکی دیگر از موارد مطرح در اشتغال " چند شغلی " است. هرگاه درآمد حاصل از شغل اصلی کفاف تامین هزینه های خانواده را نکند برای جبران کمبود هزینه فرد مجبور می شود خواسته یا ناخواسته در مشاغل خارج از تخصص خود کار کند. در این حالت، چون فرد باید بیش از ساعات موظف کار کند خسته و فرسوده می شود و در نتیجه فرصت کافی برای حضور در خانه و روحیه لازم برای تعامل با اعضای خانواده را ندارد. این پدیده بتدریج به بروز اختلال در روابط عاطفی و بهم خوردن سلامت خانواده منجر می شود که عواقب نامطلوبی در پی دارد.

در " سایت بهترین ها " در شهریور ماه ۱۳۹۱ آمار شاغلین ۱۰ ساله به بالا در کشور ۲۴/۳۰۰/۰۰۰ نفر زن و مرد، ۴/۵۰۰/۰۰۰ نفر زن، و ۱۹/۸۰۰/۰۰۰ نفر مرد گزارش شده است. همچنین آمار بیکاران ۱۰ ساله به بالا در کشور ۳/۲۰۰/۰۰۰ نفر زن و مرد، ۱/۰۰۰/۰۰۰ نفر زن، و ۲/۲۰۰/۰۰۰ نفر مرد می باشد. آمار نوجوانان ۱۵-۲۹ ساله بیکار کشور ۲/۲۰۰/۰۰۰ نفر زن و مرد، ۷۰۰/۰۰۰ نفر زن، و ۱/۵۰۰/۰۰۰ نفر مرد گزارش شده است. جمعیت کشور در سال ۱۳۹۱ برابر ۷۵/۴۵۰/۲۶۸ نفر است که تعداد ۳/۱۴۶/۰۹۲ نفر بیکارند. نرخ بیکاری ۵۲/۹٪ است. بیشترین نرخ بیکاری در استان ایلام (۲۱٪) و کمترین در استان خراسان جنوبی (۵٪) است (مرکز آمار ایران^۴).

محاسن اشتغال زنان

به نظر دورکیم^۵ اشتغال زن باعث افزایش اعتماد به نفس و امیدواری او به زندگی می شود و به سلامت او و خانواده و در نهایت به توسعه جامعه می انجامد. فواید اشتغال زن عبارتند از: افزایش استقلال و اعتماد بنفس، امیدواری، احساس مفید بودن، پیشگیری از چند شغلی همسر، درک مشکلات شغلی همسر و در نتیجه برقراری رابطه بهتر با او در منزل، زندگی مرفه تر به علت افزایش درآمد خانواده، احساس مشارکت در تصمیم گیری های اقتصادی - اجتماعی - فرهنگی جامعه، پیشرفت تحصیلی و خودپنداری بالا و مثبت فرزندان، بروز استعدادها و

³ - www.behtarinha.ir

کدخبر ۳۱۸۸۵ تاریخ شهریور ۱۳۹۱

⁴ - [http:// news.khabar online](http://news.khabaronline)

⁵ - Durkaim

دوازدهمین سمینار انجمن مشاوره ایران

کاربرد مشاوره در ارتقای کیفیت زندگی

توانایی‌ها، احساس شادمانی و رضایت از زندگی زناشویی، و عملکرد بهتر در برخی مشاغل در مقایسه با مردان (ملامحمد رحیمی، ۱۳۸۰؛ موسوی، ۱۳۸۴).

محدودیت‌های اشتغال زنان

برخی محدودیت‌های اشتغال زنان عبارتند از: نارضایتی شوهر و احتمال وقوع اختلال در روابط خانوادگی، افزایش بروز مشکلات عاطفی - رفتاری در کودکان خردسال، شکایت دختران بزرگ خانواده از انجام کارهای سنگین خانه، خستگی و کم‌حوصلگی در قبال همسر و فرزندان، انتقال مشکلات محیط کار به خانه، اشتغال در محیط‌های کاری مختلط، تبعیض‌های جنسیتی در استخدام و دستمزد، موانع سفرهای کاری داخلی و خارجی، و اختلال کاری در ایام باروری و زایمان (ملامحمد رحیمی، ۱۳۸۰).

زنان شاغل به دلیل مسوولیت‌ها و وظایف‌ها متعددی که در محیط کار و خانه دارند در مقایسه با زنان خانه دار، استرس و اضطراب بیشتری را تجربه می‌کنند که آثار مخربی بر سلامت جسمانی و روانی آنان برجای می‌گذارد. نگرش منفی مردان نسبت به اشتغال زنان و ممانعت آنان از حضور زنان در بازار کار نیز می‌تواند بر میزان و شدت مشکلات آنان بیافزاید. در این صورت، زنان شاغل مجبورند که پس از پایان یک روز کار طاقت فرسا به انجام کارهای خانه بپردازند. در صورت بروز تعارض بین کار و خانواده اختلالات افسردگی، کاهش رضایت شغلی و زناشویی، پیدایش بیماری‌های جسمانی، و در نهایت اختلال در روابط و سازگاری زناشویی بوجود می‌آید.

پیشنهادها

برای افزایش سلامت فردی و خانوادگی زنان شاغل توجه به پیشنهادهای زیر توصیه می‌شود: رفع تبعیض‌های جنسیتی در استخدام و دستمزد، افزایش تعداد استخدام زنان در مشاغل مناسب و به کارگماری آنان با توجه به خصوصیاتشان، کاهش ساعات کار موظف زنان به منظور رسیدگی به امور منزل، اصلاح باورهای نادرست درباره اشتغال زنان، ایجاد مکانی برای نگهداری فرزندان مادران شاغل، ایجاد مشاغل اینترنتی و مبتنی بر IT برای زنان، توسعه فرصت‌های کارآفرینی و تشویق زنان کارآفرین، کمک به ایجاد و حمایت از مشاغل خانگی، تاسیس

دوازدهمین سمینار انجمن مشاوره ایران

کاربرد مشاوره در ارتقای کیفیت زندگی

شرکت های تعاونی زنان، ایجاد زمینه هایی برای افزایش رضایت شغلی زنان، ایجاد تنوع در مشاغل زنان، و توجه به شایسته سالاری در اشتغال زنان (شفیع آبادی، ۱۳۸۹؛ افشاری و رضانی، ۱۳۸۵؛ تیمونز^۶، ۱۹۹۰).

اشتغالزایی بطور عام تلاشی چند بعدی است که مشارکت و همکاری جدی و همه جانبه متخصصان و سازمان ها و نهادهای متعدد را می طلبد. شناخت علل بیکاری و توجه به عوامل توسعه یعنی سرمایه، نیروی انسانی، منابع زیر زمینی، و مدیریت در این امر نقش حیاتی دارند. در برنامه ریزی برای ایجاد اشتغال توجه به موارد زیر ضرورت دارد: (۱). برای جلوگیری از افزایش بیکاری حتی الامکان فعلا مشاغل موجود حذف نشوند؛ (۲). از رشد مشاغل کاذب و غیر مولد که غالبا درآمدهای کلان نیز دارند و بر فاصله بین تولید و مصرف کالا می-افزاید جلوگیری بعمل آید؛ (۳). پدیده مهاجرت بطور جدی بررسی و کنترل شود؛ (۴). با توجه به تعداد قابل توجه افراد تحصیلکرده جویای کار رابطه بین تحصیلات و اشتغال بطور شفاف مشخص شود؛ (۵). روش های علمی برای ایجاد شغل توسط متخصصان امر طراحی و اجرا شود؛ (۶). صنعت توریسم توسعه یابد و بدین وسیله امکان اشتغال مفید و پایدار برای زنان فراهم آید؛ (۷). برای توسعه مراکز مشاوره شغلی و دفاتر کارایی غیر دولتی و دولتی به شیوه ای درست برنامه ریزی شود و کارفرمایان موظف شوند از طریق این مراکز و دفاتر کارکنان خود را تامین کنند؛ و (۸). ایجاد تعادل بین عرضه و تقاضا و نیز کنترل کیفیت کالاهای تولیدی از دیگر اقدامات موثر جهت استمرار و کاهش بیکاری و در نتیجه تامین سلامت فرد و خانواده و در نهایت جامعه است. در برنامه ریزی و اجرای تمام این پیشنهادها مشاوران شغلی بخوبی می توانند نقش موثر و کارآمدی داشته باشند. امید است مسوولین محترم از تخصص این افراد که برای انجام این گونه امور آموزشی دیده اند بخوبی استفاده کنند.

منابع

- افشاری، زهرا و رضانی، فرح (۱۳۸۵) "تاثیر فن آوری اطلاعات بر اشتغال زنان: بررسی مقطعی بین کشوری" *مجله مطالعات زنان* (۴)، ۳۶-۳۳.
- شفیع آبادی، عبدالله (۱۳۸۹) *توانبخشی شغلی و حرفه ای معلولین* تهران: انتشارات جنگل، چاپ دوم.
- شفیع آبادی، عبدالله (۱۳۹۱) *راهنمایی و مشاوره شغلی و نظریه های انتخاب شغل* تهران: انتشارات رشد، چاپ اول، با تجدید نظر کامل و اضافات.

⁶ - Timmons

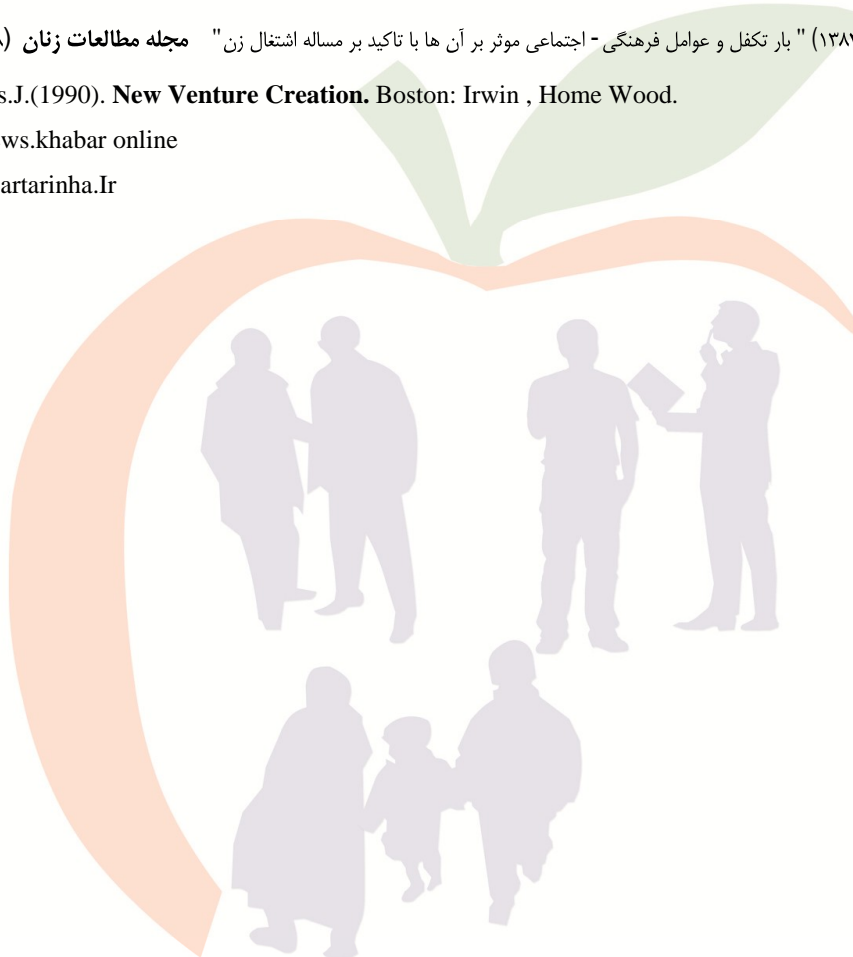
دوازدهمین سمینار انجمن مشاوره ایران

کاربرد مشاوره در ارتقای کیفیت زندگی

کارلسون، جان؛ اسپری، لن؛ لویس، جودیت (ترجمه شکوه نوابی نژاد، ۱۳۸۸) **خانواده درمانی تضمین درمان کارآمد** تهران: انجمن اولیاء و مربیان.
 گلدنبرگ، ایرنه و گلدنبرگ، هربرت (ترجمه حمید رضاحسین شاهی برواتی؛ سیامک نقش بندی؛ . والهام ارجمند، ۱۳۸۲) **خانواده درمانی** تهران: روان، چاپ اول.

ملاحمد رحیمی، هما (۱۳۸۰) " بررسی پیامدهای اشتغال زنان شاغل و فرزندان اول آن ها"، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه شیراز.
 موسوی، کمال الدین (۱۳۸۴) " بار تکفل و عوامل فرهنگی - اجتماعی موثر بر آن ها با تاکید بر مساله اشتغال زن " **مجله مطالعات زنان** (۸)، ۳، ۹-۳۳.
 Timmons.J.(1990). **New Venture Creation**. Boston: Irwin , Home Wood.
[http:// news.khabar online](http://news.khabaronline)
WWW.bartarinha.Ir

This document was created with Win2PDF available at <http://www.daneprairie.com>.
The unregistered version of Win2PDF is for evaluation or non-commercial use only.